

CHARLES VAN DER SLUIS, 1919-2001

EEN VERZETSMAN VAN FORMAAT

DOOR J.L.VAN DER PAUW

Op 15 februari 2001 overleed een van de prominente figuren uit het Rotterdamse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog, Charles van der Sluis. Na een kort ziekbed moest hij zich gewonnen geven. Charles heeft geen afscheid van het leven meer hoeven nemen. Dat had hij al veel eerder gedaan, op 1 augustus 1944. Met veertien andere leden van de LKP-Rotterdam - de belangrijkste gewapende verzetsorganisatie in de Maasstad - was hij die ochtend naar Utrecht gegaan voor een overval op het Huis van Bewaring aldaar. De overval had tot doel 23 leden van de illegale Parool-groep te bevrijden, van wie er naar verwachting acht de doodstraf zouden krijgen. De Utrechtse afdeling van de Landelijke Knokploegen (LKP) wilde deze overval vanwege het te hoge risico niet uitvoeren. De LKP-Rotterdam wilde het er wel op wagen, maar haar plan kon alleen worden uitgevoerd als bij het dekken van de aftocht twee ploegleden een positie zouden innemen waarin hun overlevingskans nihil was. Allen waren daartoe bereid en eenmaal in Utrecht zou er worden geloot. Charles trok een van de twee korte lucifertjes. Het tijdstip van de overval werd in een woonhuis afgewacht. Charles lag er op een bed en probeerde zich met zijn lot te verzoenen en kalm te blijven. Maar het zweet gutste van hem af - het was zijn Gethsémané. Toen de ploeg op weg ging om de actie uit te voeren, had hij er vrede mee dat zijn leven het komende uur zou eindigen. De overval bleek echter door de Duitsers te zijn voorzien. Op het allerlaatste moment werden de Rotterdammers vanuit het gebouw gewaarschuwd dat er een hinderlaag voorbereid was. Ze konden nog juist op tijd vluchten. Het leven van Charles werd daardoor die dag niet beëindigd, tot zijn opluchting ongetwijfeld; maar Utrecht heeft hij nadien altijd gemeden. Wat ging er aan dit kritieke punt in zijn leven vooraf, en wat zou er nog op volgen?

39. Charles van der Sluis. Deze foto uit 1944/45 staat op een van zijn valse persoonsbewijzen uit de oorlogstijd, waarin als zijn identiteit vermeld wordt: Christiaan van der Sloot, rechercheur 1e klasse der Staatsrecherche.

Charles Pierre Jean van der Sluis werd op 15 juli 1919 in Rotterdam geboren. Zijn vader was directeur van een groot scheepvaartbedrijf - een man die met de president van Amerika op de foto ging, een man die hoog boven Charles uittorende. Als enige zoon temidden van vijf zussen was Charles voorbestemd om in het bedrijf van zijn vader carrière te maken. Hij zou daartoe op een kantoor in Engeland geplaatst worden. De mobilisatie van augustus 1939 maakte echter abrupt een einde aan die plannen. En toen op 10 mei 1940 de oorlog uitbrak, vocht Charles in het veldleger, eerst in de Betuwe en daarna aan de Grebbelinie. De capitulatie op 14 mei 1940 was voor hem een emotionele klap en berichten over het bombardement op Rotterdam en de onzekerheid over het lot van zijn familie veroorzaakten bij hem zoveel machteloze woede, dat hij weigerde zijn wapens in te leveren. Hij moest worden opgesloten om hem zijn karabijn af te kunnen nemen. Het oorlogskruis met twee gespen, dat hij later voor zijn inzet in de meidagen kreeg, was een schrale troost voor de geleden nederlaag.

Omdat Engeland nu onbereikbaar was geworden, ging Charles in september 1940 economie studeren aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool in Rotterdam. Zijn jaarclub, 'de Keien' geheten, bestond uit acht studenten, onder wie Frits Ruys die een beslissende rol in zijn leven zou spelen. Al in augustus 1940 was Charles bij het verzet betrokken geraakt. Hij had toen met een vriend een partij pistolen, die na de capitulatie voor de Duitsers verborgen was gehouden, vanuit Gilze-Rijen naar Rotterdam gesmokkeld. Het jaar daarop raakte hij actief betrokken bij de hulp aan joden en andere onderduikers. Het was vooral Frits Ruys, een uitzonderlijke en sociaal bewogen persoonlijkheid die bij tal van verzetsvormen een belangrijke organisatorische en uitvoerende rol speelde, die Charles steeds meer bij het actieve verzet betrok. Charles had voor Frits Ruys een onbegrensde bewondering; die zou hem zijn leven lang niet meer loslaten. Tegen het einde van 1942 werd Charles medewerker en koerier van de letterkundige dr. Johan Brouwer, een actieve en bezielende figuur binnen het illegale werk. Brouwer wist hem te inspireren tot het 'absolute verzet' en deed hem streven naar steeds verdergaande activiteiten. Begin

1943 werd Charles actief in het verzorgingswerk van de LO, de Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers, en in september van dat jaar werd hij bovendien hoofdvertegenwoordiger voor Rotterdam en omstreken van het illegale blad *Ons Volk*. De lijst van Charles' verzetsactiviteiten is nog langer, maar laat ik volstaan met de hoofdzaken en overstappen naar april 1944, de maand waarin Charles met Rien van der Stoep en Frits Ruys besloot een gewapende verzetsgroep te formeren, als onderdeel van het verband der Landelijke Knokploegen. Het werd de tweede ploeg van de LKP-Rotterdam (de eerste, geleid door Sam Esmeijer, was drie maanden eerder opgericht). In juli 1944 begon deze ploeg met het plegen van overvallen op distributiekantoren om bonkaarten voor onderduikers buit te maken. En in augustus van dat jaar werd de bevrijdingsoverval in Utrecht opgezet, die bijna het einde van Charles' illegale werk en van zijn leven had betekend.

Voor Charles' familie waren diens illegale activiteiten tot dusver grotendeels verborgen gebleven. Zijn vader meende dat zoonlief weinig uitvoerde: zijn studie vlotte niet en voorzover er wat over zijn verzetswerk viel op te maken, stelde dat al evenmin veel voor. In augustus 1944 wist hij Charles te vertellen dat er door het verzet een grandioze overval op het distributiekantoor aan het Afrikaanderplein was uitgevoerd. De buit aan bonkaarten was enorm. Dat waren nog eens kerels! Heel wat anders dan wat zijn zoon meende te presteren. Charles - die zelf een van de deelnemers aan deze overval was geweest - kon de schampere uitlatingen van zijn vader natuurlijk moeilijk ontkrachten. Maar nadat begin november 1944 Charles' studievriend Frits Ruys vanwege diens verzetswerk gefusilleerd was, begon Van der Sluis senior toch te vermoeden dat zijn zoon zich met allerlei wel heel gevaarlijke activiteiten bezighield. Zijn reactie was puur zakelijk: hij sloot ten gunste van zijn vrouw een hoge verzekering af op het leven van zijn zoon. 'Heb ik heel moeilijk kunnen pruimen', merkte Charles daar later over op.

De dood van Frits Ruys, die het gevolg was geweest van verraad, was voor Charles aanleiding om in november 1944 het initiatief te nemen

voor de vorming van een inlichtingendienst binnen de LKP-Rotterdam, die voor de interne en externe beveiliging van die organisatie moest zorgdragen. Deze ID-LKP werd een effectief apparaat, dat tal van verraders en anderszins gevaarlijke elementen wist te traceren. Het gevolg van dit succes was evenwel dat de LKP-Rotterdam geconfronteerd werd met de onontkoombare consequentie dat met een aantal van deze lieden ook definitief moest worden afgerekend. Charles voelde bij dergelijke beslissingen een bijna ondraaglijke verantwoordelijkheid op zijn schouders drukken en hij heeft zich bovendien niet willen onttrekken aan de deelname aan een aantal van deze liquidaties.

Naast het inlichtingenwerk bleef Charles ook actief in het overige LKP-werk. Er volgden nog verscheidene grote overvallen waaraan hij deelnam, onder meer op het gebouw van de Sicherheitspolizei en SD aan de Heemraadssingel en op een villa van de Duitse contraspionage, de Abwehr, in Kralingen. Op 30 april 1945 werd voor het laatst het hol van de leeuw opgezocht met een bevrijdingsactie waarbij 28 politieke gevangenen uit de cellenafdeling binnen het hoofdbureau van politie aan het Haagseveer moesten worden gehaald. Met valse papieren wilde de LKP-Rotterdam deze mensen loskrijgen, zogenaamd om hen naar de gevangenis in Scheveningen over te brengen. Charles was een van de vijf LKP'ers die zich daartoe in SS-uniform staken. Met vrachtwagens reed men naar het bureau. De list lukte. Met veel geschreeuw werden de doodsbanige gevangenen ruw uit hun cellen gesleept en buiten de vrachtwagens ingewerkt, wat heel realistisch met schoppen en slaan gepaard ging. Eén gevangene herkende in een van de brute SS'ers Charles van der Sluis en meende dat deze naar de vijand was overgelopen. 'Jij ook al, schoft!', beet hij Charles toe. Pas onderweg kon aan de gevangenen worden duidelijk gemaakt dat ze bevrijd waren, wat bij sommigen van hen wel enige moeite kostte.

De waardering en vriendschap die Charles zocht, vond hij bij zijn kameraden in het verzet. De band met hen heeft hij ook na de oorlog zo veel mogelijk aangehouden. Hij nam stevast deel aan het organiseren van feesten en herdenkingen en speelde een leidende rol bij de afwikkeling van de LKP in Zuid-Holland, waarbij onder meer ge-

tracht werd oud-LKP'ers weer zo goed mogelijk in de maatschappij te integreren. Maar voor Charles zelf verliep dat moeizaam. De oorlogsjaren, waarin hij zich ten volle waar had kunnen maken en waarin hij misschien meer geleefd had dan vele anderen in een volledig leven, waren voorbij. En de tijd die daarna kwam, werd voor hem een desillusie. Hij behaalde in 1947 nog wel zijn kandidaatsexamen economie, maar eigenlijk had hij nergens meer zin in. Door zijn vader werd hij op verschillende scheepvaartkantoren geplaatst, maar met zijn carrière wilde het niet vlotten. Zijn verdere naoorlogse leven, waarin hij op verschillende terreinen, ook buiten het voormalig verzet, nog een belangrijke inbreng had (hij ontving er onder meer het erelidmaatschap van de Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijdersbond en van de Schaatsvereniging Rotterdam voor), werd toch vooral beheerst door de oorlogsperiode. Daarbij had hij nog één ideaal om naar te streven: er moest een boek komen over het gewapend verzet in Rotterdam, waarin de geschiedenis voor het nageslacht moest worden vastgelegd. Hij stak zelf veel tijd in de voorbereiding daarvan, verzamelde boeken en knipsels en legde schriften en ordners vol aantekeningen aan. Zijn studeerkamer in Schiedam groeide volkomen dicht met materiaal. De boeken stonden er twee of drie rijen dik en ordners en mappen waren opgestapeld tot manshoge wankelende torens. Het had uiteindelijk allemaal zo'n overstelpende omvang aangenomen, dat hem nog maar één uitweg restte: hij begon fondsen te organiseren, met het doel de Erasmus Universiteit de geschiedschrijving te laten uitvoeren. Dat lukte. En het boek waar hij zijn zinnen op had gezet kwam er, precies vijftig jaar na de oorlog.

Charles heeft altijd de steun en verzorging ondervonden van zijn echtgenote Lilian, een lieve vrouw die zo dicht bij hem stond, dat hij haar in zijn betrokkenheid met anderen - en met zichzelf - wel eens over het hoofd zag. Zij overleed in 2000. Op zijn beurt heeft Charles altijd veel betekend voor zijn vrienden uit het verzet, zowel in goede als in slechte tijden. Hij organiseerde de vaste bijeenkomsten, maar sprak ook met veel gevoel als een van hen was overleden, waarbij hij hun nabestaanden zeer persoonlijk wist te troosten. Hij rekende het bovendien tot

zijn ereplicht de herinnering aan sommigen van hen te bewaren, onder meer door het schrijven van herdenkingsartikelen in dit jaarboekje, waarin hij nu zelf ook wordt herdacht.